

10.10.2025

LAPELY/2554/2024

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue
kirjaamo.kainuu@ely-keskus.fi

Lausuntopyyntö 3.9.2025, KAIELY/369/2024

Lausunto YVA-selostuksesta, Elementis Minerals B.V. Branch Finland, YVA, Sotkamon kaivos- ja tehdasalueen kaivannaisjätteiden ja vesienhallinta -hanke, Sotkamo

Asia

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (253/2017) mukaisena yhteysviranomaisena lausuntoa Lapin ELY-keskuksen kalatalousviranomaiselta Elementis Mineralsin YVA -selostuksesta. YVA-menettelyn taustalla on tehdasalueen rikastushiekan ja sivukiven läjityskapasiteetin täyttyminen lähitulevaisuudessa sekä tarve vesienkäsittelyn tehostamiselle, mahdollisesti uuden vesienkäsittelyn rakentamiselle ja vaihtoehtoisten purkuvesistöjen tarkastelulle nykyisen purkureitin, Lahnasjoen, pienen virtaaman vuoksi.

YVA-selostuksessa tarkastellaan hankkeelle kolmea eri toteutusvaihtoehtoa:

VE0: Toiminta jatkuu nykyisellään noin vuoteen 2035 asti. Talkin tuotantomäärä on 150 000 t/a (nykyinen ympäristölupa sallii tuotantotason 400 000 t/a). Sivukivi läjitetään Lahnaslammen avolouhokseen nykyisen luvan mukaisesti. Papinlammen rikastushiekka-allas tulee täyteen (nykyinen lupa padoille tasolle +181 m), ja Elementis on hakenut ympäristölupaa altaan korottamiseksi tasolle +190 m. Nykyinen lupa mahdollistaa rikastushiekan läjittämisen myös Lahnaslampeen.

VE1: Toiminta jatkuu noin 20 vuoden ajan vuosina 2030–2049. Talkin tuotantomäärä on 300 000 t/a. Tehdään nykyiselle sivukivialueelle korotus noin korosta +200 korkoon +240 m, samalla sivukivialuetta laajennetaan noin 5 ha. Rikastushiekka läjitetään Papinlammen rikastushiekka-altaan +190 tason täytyttyä Lahnaslammen avolouhokseen. Kaikki rikastushiekka ei mahdu louhokseen ja loput läjitetään uuteen pieneen rikastushiekka-altaaseen kaivospiirin sisällä.

LAPIN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS

Pohjois-Suomen kalatalouspalvelut

Toimialue: Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu

Vaihde 0295 037 000
www.ely-keskus.fi/lappi

PL 8060, Hallituskatu 3 B PL 115, Kalliokatu 4
96101 Rovaniemi 87101 Kajaani

PL 86, Veteraanikatu 1
90101 Oulu

10.10.2024

Lisäksi vaihtoehdossa VE1 tarkastellaan vesienkäsittelyn parantamista etenkin sulfaatin poistamiseksi sekä vaihtoehtoista purkuvesistöä nykyiselle Lahnasjoelle.

VE2: Toiminta jatkuu noin 20 vuoden ajan vuosina 2030–2049. Talkin tuotantomäärä on 300 000 t/a. Vaihtoehdossa rakennetaan kaksi kokonaan uutta sivukivialuetta. Rikastushiekalle rakennetaan kokonaan uusi rikastushiekka-allas Papinlammen lounaispuolelle, johon rikastushiekan läjitys tapahtuu Papinlammen rikastushiekka-altaan täytyttyä. Kaivospiiri laajenee kokonaisuudessaan noin 95 ha. Lisäksi vaihtoehdossa VE2 tarkastellaan vesienkäsittelyn parantamista etenkin sulfaatin poistamiseksi sekä vaihtoehtoista purkuvesistöä nykyiselle Lahnasjoelle.

Lausunto

YVA-selostuksen kalataloutta koskevaa nykytilankuvausta on päivitetty ohjelmavaiheessa havaittujen puutteiden osalta. Ohjelmavaiheessa tarkasteltu Jormasjoen purkuvesireitti on katsottu laskelmien ja arvioiden sekä alueen kalataloudellisen arvon perusteella toteuttamiskelvottomaksi vaihtoehdoksi, jonka seurauksena Jormasjoki on YVA-selostuksessa päädytty jättämään tarkasteltavien purkuvesireittivaihtoehtojen ulkopuolelle.

Kalatalousviranomaisen huomauttaa, että YVA-selostuksen kalataloudellisia vaikutuksia käsittelevässä osiossa ei ole huomioitu eri vaihtoehtojen elinkaarta sekä pitkäaikaisia vaikutuksia. Vaihtoehdot VE1 ja VE2 on arvioitu vaikutuksiltaan lievästi myönteisinä, mutta näiden arvioiden yhteydessä ei ole otettu kantaa siihen, miten kaivoksen elinkaarta koskevat muutokset vaikuttavat alueen kalatalouteen. Näiden puutteiden johdosta YVA-selostuksen johtopäätökset eri vaihtoehtojen vaikutuksista jäävät epävarmoiksi. Nyt esitetyn arvion mukaan toiminnan laajentaminen ja kaivoksen elinkaaren pidentyminen vähentäisi toiminnan kalataloudellisia vaikutuksia. Esimerkiksi mahdollisten kaivostoimintaan kytkeytyvien mainehaittojen osalta voitaneen pitää ilmeisenä, että toiminnan elinkaaren pidentyessä myös riskit kalatalouden mainehaittoille tulevat ulottumaan pidemmälle tulevaisuuteen.

Vaihtoehdon VE0 osalta YVA-selostuksessa todetaan seuraavaa:

Vaihtoehdossa VE0 kuormitus johdetaan Lahnasjokeen. Kuormituksen vaikutukset ovat Lahnasjoessa erittäin voimakkaat etenkin veden suolaisuuteen vaikuttavien kuormitusjakeiden osalta. Sulfaatin pitoisuudet kohoavat Lahnasjoessa laskennallisen tarkastelun perusteella korkeiksi, ja sulfaatille ehdotetut ympäristölaatunormit (AA-EQS ja MAC-EQS) arvioidaan ylittyvän selvästi, millä voi olla kielteisiä vaikutuksia kalastoon.

10.10.2024

Kalatalousviranomaisen näkemyksen mukaan tilanne nollavaihtoehdon osalta on tällä hetkellä kestämaton ja tämä ilmenee selkeästi myös YVA-selostuksessa. Kalatalousviranomaisen näkemyksen mukaan ns. nollavaihtoehto edellyttää toiminnan jatkuessa myös vesienkäsittelyn tehostamista, mutta tätä ei ole huomioitu vaihtoehtoja vertailtaessa. Tässä mielessä selostuksessa esitetty toteutusvaihtoehtojen vertailutapa antaa harhaanjohtavan kuvan nykyisen toiminnan kalataloudellisista vaikutuksista. Tavanomainen lähtökohta nollavaihtoehdolle on tilanne, jossa hanketta ei toteuteta, eikä hankkeen toteuttamatta jättämisestä synny vaikutuksia. Nyt lausuttavana olevassa YVA-selostuksessa kestävämmäksi katsottu nykytilanne on esitetty tavalla, joka on tulkittavissa siten, ettei nykyisellä toiminnalla ole mitään haitallisia vaikutuksia ja vaihtoehtojen VE1 tai VE2 vaikutukset ovat myönteisiä. Kalatalousviranomaisen näkemyksen mukaan kaikki esitetyt vaihtoehdot aiheuttavat kalataloudellista haittaa ja näin ollen myös nykytilanne kuuluisi olla vaikutusarvioissa kielteisten vaikutusten puolella.

Kalatalouspäälikkö

Jermi Tertsunen

Kalastusbiologi

Atte Juutinen